Sakowicza Kassiana: Kalendarz stary, w którym jawny y oczywisty błąd ukazuje się około święcenia Paschi.

Wilno. 1640.

Akten N 563

KALENDARZ STARY
W KTORYM
Jawny / y oczywisty
Błąd ukázuieśie o koło świecenia Páschi.

Y Responsa / ná zárzuty Stárokálendarzan.

Y CO

Zá pożytki Ruskiemu Narodowi z Przyięcia Nowego Kálendárza / á iákie szkody ztrzymánia się Stárego / y iáko się ma rozumieć Poprawá Kálendárza.

WYDANY

Przez Wielebnego Oycá KASSIANA SAKOWICZA, Archimandrite Dubieńskiego VNITA.

W WILNIE,

Roku Páńskiego 1640. dniá 13. Septembrá.

Zá Dozwoleniem Stárszych.

Miluus in cœlo cognouit tempus suum, populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Hier. 8.

Jego Mśći Pánu

DANIELOWI IEŁO, MALINSKIEMV, CHORĄZEMV WOŁYNSKIEMV,

Swemu Mći Pánu Autor tey Ksiązki/ Przy łásce Bożey / Dobrego zdrowia ná długo fortunne látá życzy.

GDym długo myślił, y pilno vważał, Mśćiwy Pánie Chorąży Wołyński, iakimby ſpoſobem náß Narod Ruski, teráz mizernie miedzy ſobą rozdwoiony, do zgody y iednośći, nie tylko z ſobą, ále y z Kośćiołem S. Rzymskim przyść mogł. Tedy miedzy inßemi ſpoſobámi, o ktorych inßy piſáli, ten mi ſię zdał być nayprzednieyßy, gdyby Narod naß z Pany Rzymiany w Kalendarzu ſię nierożnił, ktory choćiaß nie ieſt Artikuł wiary; iednak zá rożnośćią iego, rozne co dźień, á nowe vraſtáią trudnośći. A iako ſię z wielą, nie tylko Mieyskiego, ále y Szlacheckiego ſtanu ludźi, ták Duchownych iako y świetskich zrozumiało, że vprzątywáiąc te przeßkody, z duße ſwoiey życzą y prágną z iednoczenia w Kalendarzu, oczym dowodniey w ſamym skripćie o tey Materiey dotożyło ſię. Ktory to skript moy, áby zapoważną Protekćią Wm. M. M. Páná wßędźie wagę mogł mieć, ośmieliłem ſię znim vdáć do Wm. M.M. Páná. Ktorego żarliwośći Katholickiey w Concertáćiách, z Stroną Diſuniowáną będąc dobrze wiádomy, nic niewątpię, że y ten ſpoſob z iednoczenia ſię naßego miłę odemnie przyiąć będźieß ráczył. oddáiąc zá tym Kapłáńską Modlitwy, y posługi moie w łáskę Wm. M. M. Pana. Tworcy mego proßę, aby on pia deſideria Wm. M.M. Páná wypełniał, y poćiech pożądanych domowi Wm. dodawał. Z Wilna 13. dnia Septembra, Anno 1640.

Wm. M. M. Páná

ſługá y Bogomodlcá

KASSIAN SAKOWICZ
Archimandryta Dubieński.

O Jawnym Błedzie Stárego Kálendárza.

WIelki to záprawdę Błąd w Stárym Kálendárzu zacny Narodzie Ruski; z ktorego nas nie tylko Sobory y Kanony ss. Oycow/ ále też y sámo niebo ziemiá/ Zydzi/ Heretycy/ á náostátek y Zygáre strofuią/ y iawny Błąd w Stárym Kálendárzu być vkázuią. A pominowszy insze látá/ iuż ponowo popráwionym Kálendárzu/ w Lećiech 55. około 20. raz my Ruś nie według Kanonow Soboru Pierwszego Niceńskiego Páschę smy swoie odpráwowáli/ iáko to w Roku 1589. 1590. 1592. 1593. 1596. 1599. 1602. 1603. 1606. 1610. 1613. 1614. 1616. 1617. 1619. 1620. 1623. 1626. 1630. 1637. y w Roku teráznieyszym 1640. w ktorych to lećiech lubo śmy o tych Błedách niewiedzieli/ lubo wiedząc nie vwáżáły/ ábo zumysłu Nowemu Prawdy/ Stáremu Błedą niechcąc przyznáć/ przy Stárym eśmy sie opponowáli. A że to/ co iuż przeszło/ z pámięci nászy wypádło. Przeto w tym teráznieyszym Roku 1640. y w nástępuiącym 1641. chćiey zacny Narodzie Ruski (tácy co w Vniey z Kościo-

wiele instigatorow ná Stáry Kálendarz.

śćiołem S. Rzymskim ieſteśćie / iáko y ći ktorzy ieszcze w Diſuniey trwáćie) obáczyć iawny y oczywiſty Błąd Stárego ſwego Kálendárza/ żeś y w tym Roku 1640. nie według Kanonow SS. Oycow Pásche ſwoie odpráwowáł / y w nástepuiącym Roku 1641. będźiesz odpráwowáć/ y ná potẏ / ieśli śię nie obáczysz będźiesz odpráwowáł/ á to ztąd łátwie zrozumiesz/ gdyć w krotce opiszę Kanony y Reguły podane nam od SS. Oycow o swięceniu Paſchi.

REGVLY O SWIęCENIV PASCHI.

NAprzod masz wiedźieć zacny Narodźie Ruſki / iż Synod pierwszy Niceńſki dla dwu osobliwie przyczyn od Sylvveſtrá Papieżá/ za inſtantią ták Biſkupow/ iáko y żądániem onego pobożnego Ceſárzá Konſtantiná złożony był.

Pierwsza, Aby Herezya y blużnierſtwo onego Ariuszá przedwieczne Národzenie Syná Bożego z Bogá Oycá burzące potępione było / co śię y ſtáło. Druga, Aby czás y dźień pewny ná swięcenie Dniá Wielkonocnego/ ábo Páschi poſtánowiony był/ áby áni przed Zydámi/ áni ſpoł iednegoż dniá z Zydámi Chrześćiánie Pásche ſwoie odpráwowáli / (iáko przedtym tráfiáło śię) gdyż to nietylko Duchowieńſtwu y Biſkupom/ ále y ſámemu onemu pobożnemu Ceſárzowi nieſłuszną rzeczą zdáło śię być/ áby Chrześćiánie z BOgą przemierzłymi Zydámi Pásche ſwoie mieli odpráwowáć.

wáć. Oczym iest poważna Orácia sámegoż tego Cesárzá do onych SS. Oycow ná Soborze Niceńskim bedacych. Támże tedy SS. Oycowie owe niżpomienione Reguły o swiecéniu Páschi postánowili.

PIERWSZA REGVLA.

ABy Pascha násza Chrześćiáńska záwsze po Porownániu dniá z nocą wiosennym odpráwowána była, w Pierwszym Mieśiącu. A pierwszy Mieśiąc rozumi sie ten, w ktory przypádá 14. ábo Pełnia lubo ná sámy dźień Porownánia, lubo na inszy ktory dźień záraz po porownániu, á Porownánie ma przypádáć według Concilium *Niceńskiego 21. Martij.*

Druga Reguła.

ABy záraz po pierwszey Pełni po Porownániu przypádáiacey / (á nie po drugiey iáko Ruś czyni) Pasche swoie Chrześciánie odpráwowáli.

Trzećia Reguła.

ABy záraz po Pełni w Pierwszą Niedźiele Pásche swoie odpráwowáli.

Przestrogá.

A Jeśliby Pełnia po porownániu w Niedźiele przypádło/ Tedy Chrześciánie máia te Niedźiele opuszáć/ á w druga Niedźiele Pásche swoie odpráwowáć : á to dla tego / żebyśmy sie z Zydámi iednegoż dnia swiecac/ ná zgadzáli. To tákie Kanony od SS. Oycow o swiecéniu Páschi mamy. *Przestrogo ieśliby w Niedźiele Pełnia przypádło.*

A żebyś niewatpił Narodźie Ruski nie w Vniey bedacy/ otych Kanonách SS. Oycow / że tákie á nie inákße sa : tedy ćie wtym vpewnáia twoiż

twoiż Stárszy Tátkowie. To iest Hieremiász Pátriarchá Konstantinopolski / y Sylwester Pátriarchá Alexándryiski / ktorzy piszac do Kśiążećia Ostrogskiego / Páná Woiewody Kiiowskiego / Wásilia przećiw Kálendárzowi Nowemu / też Kanony o swiećeniu Paschi położyli. Ktore listy potym Wydrukowáno / y ná swiát podáno / y ná ten czás miedzy Rusia znáyduia sie. Tákże Ruski Narodżie Nie w Vniey ieszcze bedacy: chćiey dać wiáre swemu Nie Vnitowi obrońcy wielkiemu Stárego Kálendárza Wásiłowi Suraskiemu / ktory w Kśiażce swoiey w Ostrogu po

Anno 1588.

Rusku drukowáney / piszac przećiw Nowemu Kálendárzowi / y przećiw inszym Artikułom Wiáry S. Rzymskiey (sat calumniose) ten mowie iáko Káipháśz práwda przymuszony / muśiał choć poniewoli práwde przyznáć / wyráźnie bowiem w tey Kśiażce swoiey nápisał folio 60. & fol: 62. Ze Paschá Chrześćiáńska ma być odpráwowána / po Porownániu dniá z nocą / po pełni miesiąca w pierwszą Niedźiele / oczym niżey dostáteczniey / solwuiąc niektore iego Kontrádictie / y absurda przypomnię się. A teráz do vważenia tey sámey rzeczy przystepuiąc / pytaymy się. Kto teráz w tym Roku 1640. y w Roku przyszłym 1641. według Kánonow SS. Oycow Pásche swiećił / y swiećić bedźie. Czy Ruś / czy Rzymiánie.

Błedy

Błędy iawne w Stárym Kálendárzu w Roku 1640. y 1641.

PAschá nászá Ruska w tym Roku 1640. w tydzień byłá po Rzymskiey / á po Zydowskiey w 10. dni / gdyż pierwsza Pełnia po Porownániu przypádła w Piątek Wielki Rzymski / (kto ma Minucie niech pátrzy) w ktory dzień y Zydzi Pásche swoie zásiedli odpráwowáć. A Rzymiánie záraz po Zydách w Niedzielę pierwszą według Conciliũ Niceńskiego Pásche swoie odpráwowáli. A my Ruś dla czegosmy áż w drugą Niedziele po Zydách / y po Rzymiánách Pásche swoie odpráwowáli / zgołá żadney słuszney ráciey niemámy / y owszem bysmy y nierádzi / musimy ztąd iawny Błąd przyznáć Stáremu / á práwdę Nowemu Kálendárzowi. Ale to mnieyszy Błąd / żesmy tylko w tydzień po Rzymiánách Pásche odpráwowáli. Lecz nástępuie większy y iawnieyszy Błąd w Stárym Kálendárzu w Roku przyszłym 1641. że áż w Pot szosty Niedziel po Zydách / á w pięć po Rzymiánách Pásche swoie odpráwowáć Ruś będzie. A co dziwnieysza / że y drugiey Pełni po Zydowskiey y Rzymskiey Pásce doczekawszy / iuż w drugim miesiącu. Ktora przypádnie We Czwártek przed Kwietną Niedzielą Ruską / w ktorą przynamniey niech-

Demonstratiuè vkázuie sie Błąd w święceniu Páschi, Anno 1640.

Ieszcze większy Błąd w Roku 1641.

niechby Ruś Pasche swoie odpráwowáła (choć y ták nie dobrze.) Ale y te Kwietną swoie Niedźiele pominąwszy / áż w drugą Niedźiele po drugiey Pełni w ostátniey kwádrze w Máiu Pasche swoie Ruś będźie odpráwowáłá / co iest iawny y oczywisty Błąd / á práwie Palpabilis Error, że rękomá możemy się go dotknąć / & si non percipimus intellectu percipiamus sensu, y przyznaymy práwde Nowemu / á Błąd Stáremu Kálendárzowi / gdyż zgołá nietylko wy Pánowi Disunici / ále y my Vnici / ktorzy więcey ludźi vczonych miedzy sobą mamy / niemożemy w obrone Stárego swego Kálendárza y vst otworzyć / zwłaszczá iż y Ręká S. Dámascena przy Pászháliey Ruskiey położona tegoż poświádcza. Że Pászhá Zydowská z Niedźiele nászey strastney áby Wielkiey nie ma być nigdy wystepna / á teráz widźiß / iák bárzo występna. Że áż w Połszosty Niedźiel przed Ruską / Zydowská Pászhá przypádnie. Vkazáło się tedy iawnie y dowodnie / iż nie według Stárego Kálendárza / ále według Nowego Pászhá dobrze y nieomylnie idźie. Bo y Kanony SS. Oycow / y Niebo vkazániem pierwszey Pełni po Porownániu / y Rzymiánie / y Zydźi / y Hereticy / y Ręga Dámáscenowa / ná ostátek y Zegáre większey dźień nád noc vkázuiąc / tey práwdy Kálendárza Nowego poświedczáią. Słuszna by tedy rzecz / obáczywszy ták iawny Błąd w Stárym Kálen-

Kálendárzu / onego opuśćić / á Nowego iáko lepszego y niebłędnego z Rzymiány się viąć / gdyż to y grzech agnitam veritatem negare, widząc iásną prawdę nie przyznáwáć.

ZARZVTY STAROKALENDARZCOW.

Ale zmowią obrońce Stárego Kálendárza, że lepszy nász Stáry, niżli wász Nowy, ábo Młody (bo go y ták tytułuią.) Bo nász powiáda, Stáry więcey, niżli od Tyśiąca lat od SS. Oycow ná Soborze Niceńskim postánowiony. A wász Nowy Kálendarz, dopiero od Grzegorzá Trzynastego Papieżá w Roku 1582. postánowiony, teraz mu 60. lat. Do tego, na tymże powiádá Soborze postánowiono Paschalia *ná lat 532. á po wyśćiu tych lat, znowa ná pierwsze mieysce ma się wrácáć, áż doskończenia miru, to iest doskończenia świátá. Záczym powiádá SS. Oycowie, ktorzy nam Stáry Kálendarz z Páschalią podali, niemogli błądźić, bo byli Duchá S. pelni, y Duchem świętym powiáda Kálendarz stánowili. A wy z wászym Nowym Kálendárzem chcećie być mędrszymi nád onych SS. Oycow.* O wolimy się my trzymáć swego Stárego, niżli wászego Nowego. Bo iák Złoto lipśćie stároie / niż nowoie / ták y wiára lipszáia stáráia / niż nowáia.

Często to zarzut Starokalendarzan.

Respons Kátholicki.

Zaprawdę / prima facie zdádzą się iákieś pozorne być rácie Stárokálendárzan; ále w sámey rzeczy nic nie wážą / y owszem przećiwko imże sámym biią / bo te ich argumenta iáko lod on słońca grzeiącego od świátłośći prawdy Kátholickiey rostopnieią / y iáko kłos słomiany od wiátru plewy od ziárna oddáláiącego

obala. Powiádaćie / że wáß bárzo Stáry Kálendárz / że ma wiecey niżli Tysiąc lat: w prawdźie y Máthusáel ták długo nie żył. A iż ták bárzo wáß Kálendarz Stáry / nie dźiw tedy / że iuż iák z stárzáły Dźiad / niemogł wßytkiego doyzrzeć y dosłyßeć. A Rzymski Kálendarz że Młodßy / tedy też daley y lepiey doyzrzy y dosłyßy. Niedoyzrzał tego Stáry Kálendarz / że prze stárosć swoie ztych gránic w ktorych go byli SS. Oycowie zostáwili wypádł / y z drogi vstąpił. Przeto nástąpiwßy Nowy / znowu go ná swoie mieysce wprowádźił. Ale przystępuiąc ad realem responsionem. Maß wiedźieć zacny Narodźie Ruski / że Kálendarz nie iest to Artikuł wiáry (iáko drudzy z was rozumieią) ále iest rzecz variabilis, odmiánie y porußeniu podległa. Dla tegoż ináczey Oycowie oni swięći Duchá swiętego pełni / o Artikulách wiáry ná Synodách stánowili / á ináczey o Kálendárzu.

Kálendarz nie iest Artikuł Wiáry.

¶ Náprzykład. O Rodzeniu się przed wiecznym Synowskim z Bogá Oycá nieodmiennie / nienáruszenie / ále wiecznie wierzyć náuczyli y postánowili / y Anathemie kto by ták náwierzył oddáli. O swięceniu zás Páschy / iáko o rzeczy według biegow Niebieskich / y obrotow słońca y Xiężyca przypádáiącey / niemogli tákiego Artikułu stánowić. Tylko postánowili owe wyß pomienione Reguły: áby po Porownániu dniá

znoc

znocą Wiosennym / w Pierwszym Miesiącu/po pierwszey Pełni w Pierwszą Niedźiele / Chrześciánie Pásche swoie odpráwowáli. A iż nie káżdego Roku iednákowo Pełnia po Porownániu przypáda / dla tegoż á 14. áż do 21. dniá / ktora Niedźielá przypádnie / w te nákazano Pásche świecić. Niemow tedy cny Narodźie Ruski / áby to Kálendarz Duchem S. był stánowiony / gdyż iáko to słyszysz odmiánie dla pomienionych przyczyn iest podległy. Lecz tá odmiána świątobliwości SS. Oycow nic nie derognie / y owszem was / że się ich Kanonow nietrzymaćie; strofuie. Do tego maćie wiedźieć/ że byłá popráwa nieraz tego Stárego Kálendárza iuż y po Soborze Niceńskiem od sámych że Grekow/ iáko Gregoras Choniates zá wieku swego/ wyrzućił był zniego dni 5. oczym czytay w Xięgách iego.

Spomina y drugi Historik Grecki Nicephorus Gregoras lib. 8. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 18. że Kalendarz służby swey był wypadł / támże y sposob popráwy opisał / ále to nie przyszło do skutku swego / dla woien/ták domowych/ iáko y postronnych.

¶ A co mowią niektorzy głupi. Że iák Złoto stároie/ lipszeie niż nowoie / Ták y Wiára stáráia lipszaia / niż Nowáia.

Odpowiadam głupiemu / wedlug głupstwá iego żem niekosztowal / ktore smacznieysze Złoto stáre / czy nowe / to wiem że lepszá Suknia nowa niż stára / Rybá świeża / niż zmárlá / &c.

¶ Złoto tyż ták nowe dobre / iáko y stáre widze w iednákiey cenie idźie. Lecz stosowáć y przyrownywáć rzeczy máterialne y skáźitelne do rzeczy niemáterialney y nieskáźitelney / to głupiego y durnego rozumu / wszákże ćy ná to directe odpowiem głupi Stárokálendarcze / że dawnieysza Wiára Rzymska nizli twoiá Ruska. Bo tám tá iesczcze od czásow Apostolskich w Rzymie kwitnełá. Bo ták Páwel S. do Rzymiánow pi-
Rom. 1. sząc mowi. Chvvale Bogá, że Wiára vvásza, (to iest Rzymska) po vvszytkim śvviećie opovviádána byvvá. A twoiá Ruska choć taż iest / ieslis w Jednośći S. iesczcze 800. lat nie ma / á przedśie smiesz wylatáć y popisywáć sie znia.

O PASCHALIEY.

STrony zás Páscháliey ná 532. lat złożoney / y żeby sie znowu po wyśćiu tych lat ná swoie mieysce wracáłá / áż doskończenia swiátá / Po słowieńsku doskończánia miru / otym iest wat-

pli-

pliwość áby te ná onym Soborze Niceńskim złożono / á to ztych rácyi.

Pierwsza, Iż ieśliby ták wiecznie tá Paschalia miáłá trwáć / y odmiánie niepodlegáć / á ná cożby dozor świecenia Páschi nátymże Soborze zlecony był Alexándrowi Pátriárßze Alexándryiskiemu / áby on máiący ná ten czás w Dioecesiey swoiey Astronomow / y Mathemátikow / á iáko Ruś mowi Zvviazdoczetcovv / áby záwße tego pilnował y przestrzegał / żeby Páschá Chrześciáńska według pomienionych Reguł przypadáłá / y żeby otym Papieżowi dáwał znáć / ná ktory by czás y dzień Niedzielny Páschá przypadáła / iákoż y bywało ták / poki Herezie tey stolice byli nieopánowáli / że Pátriárchá Alexándryiski Papieżowi o dniu Páschi oznaymiał. A Papież w Swięto Theophaniarum, (to iest Bohoiavvlenia po Rusku) w Kośćiele przez Archidiakonow inßym Kośćiołom to oznaymował. Skąd káżdy może vważáć / iż / ieśliby tá Paschalia ná 532. lat ná tym Soborze byłá postánowiona / á byłáby Infallibilis, nieodmienna / tedyby dáremno zlecony był ten dozor Pátriárße Alexándryiskiemu o dniu Páschi.

Druga, Że iuż ná oko widzimy / że tá Paschalia niezgadzáśię z Kanonámi SS. Oycow / y owßem przećiwna im iest / bo nie według ich náuki y nákázu dzień Wielkonocny vkázuie.

A przedćie Ruś vporna/ dla nie iákiegoś wstydu / woli ſię tey Błędniey Páſcháliey trzymáć/ niżli Kanonow Swiętych Oycow/ ktore Nowy Kálendarz záchowuie.

w Minuciach ſwoich, A. 1602. y 1604.

ZARZVTY Z LATOSA.

LAtos powiáda ſławny Máthematik gánil Nowy Kálendarz / á Stáry lepiey chwalił / Ergo Stáry lepſzy.

Simile, Że Luter y Kaluin błądzi w wierze, y gáni Kościoł Kátolicki y łáie Papieżá, á wſzyſcy Doktorowie Grecky y Łáćinſcy chwalą, y znáią go zá głowę,

¶ Odpowiádam / że á Particulari ad Vniuerſale non valet conſequentia. Latos ieden gánił Nowy Kálendarz / á wſzyſcy inſzy zacnieyſzy y vczeńſzi Máthemátici chwalą / Ergo mamy zá iednym Latoſem iść / non ſequitur. Wſzakże / nie wiele odnieśiećie obrony / y od Latoſá Pánowie Stárokálendárzanie. Bo y Latos/ nie owſzeki gáni Kálendarz Nowy / á Stáry chwali / y owſzem to powiáda / że ztwego Stárego Kálendárza 7. dni / á nie 10. potrzebá było wyrzućić / O toż widźiſz / że y Latos przyznawá Błąd w twym Stárym Kálendárzu: bo ieśliby y 7. dni iáko on mowi z ſtárego Kálendárza potrzebá wyrzućić / tedy y ztąd vkázuie śię / że potrzebuie popráwy. Wſzákże ná obiectiæ Latoſowe zacni Máthemátici Clauius y Zebrowski , y inſzy doſtátecznie odpiſáli. A Krákowſká Akádemia czći go iáko zmienniká odſądźiłá.

Do

¶ Do tego. Zebyś Czytelniku Ruski wiedźiał/ dla czego Latos nie co przećiw Kálendárzowi Nowemu pisał/ krotkoć otym oznáymie / że Latos wiedząc iż Kálendarz nie iest Artikuł Wiáry / á chcąc się ná ten czás Pánu Schismátickiemu przypochlebić / y przypodobáć / y zá to nágrode od niego wźiąć/ zá Stárym Kálendárzem przećiw Nowemu nie co nápisał / iáko to y drudzy Heretici przytymże Pánie mieszkáiąc / á biorąc ná się osobe Błahoczestivvoho Rusina/ y iákoby broniąc Rusi od Vniey / nietylko przećiw Kálendárzowi Nowemu / ále y przećiw wierze S. Kátholickiey wiele bluźnierstw pisáli / y w Druk podawáli. Oni Philaletowie / Klerykowie / Surazcy &c. zá co wśi y miástá trzymáli. Ták to Ruś drogo nieprawde y trućizne swoie płaćiłá. Niewieleć tedy y Latos przyniosł obrony skriptámi swemi / y owszem y on vkázuie błąd w twoim Kálendárzu.

Ergo zá Lutrem mamy iść nie ratia.

ABSVRDA WASILA SVRAZKIEGO.

WAsil Surazki obrońca Stárego Kálendárza słuchayćie co w Kśiążce swoiey folio 62. nápisał/ że chociażby powiadá wszytke one pomienione Reguły y Kanony o święceniu Páschi wypełnili się / y przeminęły: iednák powiadá / ieśli ieszcze znákow Wiosennych nie będźie / to iest trawy / źielá / y náśienie ná grzędách niepochodźi/ y kwiátkow nie będźie (dźiw że niepołożył miárkotánia kotow) tedy powiádá niemá być Páschá obchodzoną/ gdyż mowi y

Surazki z trawy y źiela Kanony o Pasce pleśie.

Nie-

Niedziela Kwietna ztąd się názywa / że máią być w niey Kwiátki.

Vważayże zacny Narodzie Ruski ráciæ obroncy twego Stárego Kálendárza / że więcey każe pátrząc ná tráwe / źiela / kwiátki etc. á niżeli ná Kanony SS. Oycow / gdźie niewspomináią tráwy / źiela y kwiátkow. Bo może być czásem ćiepło y źimno o Wielkieynocy. Czásem nietylko ná Wielkanoc / ále y po Wielkieynocy śniegi bywáią / y Sániámi nietylko wpołnocnych źimnieyszych kráiách / ále y na Wołyniu ieżdżą / choćiaż Wielkanoc pospołu bywa z Rzymiány. Są też tákie kráie / gdźie w Marcu żniwa bywáią / y z drzewá owocy zbieráią. Bo pytáćby Surazkiego / gdy owo po Wielkieynocy świeże Pomarancze y Limonie przywożą / w ktory to się czás rodzą / pewna ista że ieszcze przed Postem wielkim. Otoż Pánie Surazki / wstyday się swoich z tráwy / y z źiela vplećionych ráciy. Bo że w Jeruzálem byli Kwiátki Pálmowe / ktore pod nogi Pánu Jezusowi słano / tedy chcesz / żeby y w Ostrogu twoim źimnym toż było w Niedźiele Kwietną / non sequitur. Do tego Ruś gruba nienázywa tey Niedźiele Kwietną / ále Werbnoiu, znácząc / że Wirzbowe ich nabożeństwo / bez żadnego owocu Duchownego.

Con-

CONTRADICTIÆ
tegoż Surazkiego.

TEnże Wasil Surazki w teyże Ksiażce swoiey Contradictoriam committit, sam sobie y Kanonom SS. Oycow przećiwny iest. Bo ták piße folio 61. formalia, iego Słowińskim ięzykiem.

AScze y nekohda słuczaiet sie Czotyrnadcatómu Lunnomu w samoie Porownanie przypadat / a inohda troma dniami / ili czotyrma / a ne wiaßczße zdast sie iako by po Rawninach / y że seho odkładaiem / a druhoi Luny dozdawßy / pesle Czotyrnadcatoho Paschu tworim / no nam otom nepodobaiet sumnitisia / ieżesia słuczaiet Redko / etc. etc.

Co po Polsku ták się rozumie.

A choćiaß powiáda niegdy tráfia się Czternástemu Xiężycá y w sáme Porownánie przypádać / á inegdy trzema dniámi / ábo czterma á nie więcey / iákoby po Porownániu / iż / tego Xiężycá Pełniu odkłádamy / á drugiego Mieśiącá doczekawßy posle czternástego Pásche odpráwuiemy. Wßákże powiáda niepotrzebá się nam oto bynamniey fráſowáć / áni trwożyć / gdyż się to RZADKO tráfia.

¶ To ták przetłumaczywßy / vważaymy y rozbieraymy iego słowa. Przyznáwa Surazki / że czásem przypáda Pełnia y w sámy dźień Porownánia / ábo po Porownániu Trzećiego y

Czwártego dniá / po ktorey Pełni Sobor Ni⸗ceński záraz w Pierwszą Niedźiele Pásche każe celebrowáć / á Surazki niekaże / ále áż drugie⸗go Miesiącá Pełni doczekáwszy / toż dopiero w Niedźiele / á czásem áż w drugu Niedźiele po wtorey Pełni każe Pásche Rusi odpráwowáć. Jáko y w tym Roku przyszłym 1641. przypádnie/ á potym y w Roku 1644. 1652. 1655. 1660. 1663. 1671. 1674. 1687. 1693. 1698. &c. &c. To iuż to iawny falsz y kontradictia Surazkiego wi⸗dźimy. Bo przyznawszy iawną práwde / że czá⸗sem przypáda Pełnia y w sámy dźień Porowná⸗nia / ábo po Porownániu Trzećiego y Czwár⸗tego dniá / á przedćie niekaże w Pierwszą Nie⸗dźiele po tey Pełni odpráwowáć / iáko Swięći Oycowie roskazáli / ále bez żadney przyczyny ka⸗że O dłog Páscę czynić áż do drugiego Miesią⸗cá / (podobno dla tego / że ieszcze tráwy y źiela nie będźie / ná co się mu wyżey zápłáciło.) A przedćie ten ćiemny Mateolog Ruski / widząc w ták iawnym Błędźie biedną Ruś / ćieszy ich y niekaże się namniey oto fráśowáć / gdyż się to powiáda RZADKO tráfia.

Simile. Táká to własnie poćiechá y obroná Rusi od Surazkiego / iáko gdyby Zbrodźień iáki poymá⸗ny był ná złym vczynku / y przed Sąd stáwio⸗ny. A Prokurator chcąc by go ćieszyć y bronić przed Sądem / mowiłby Pánowie Sędźiowie.

Smieszna Poćiecha Rusi od Surazkiego.

Nie

Nie częſto ten obwiniony te Exceſſa popełniał/ chyba rázow 2.3. ábo 4. tráfiło muśie co vkraść/ rozbić/ ábo fálßywie świádczyć/ mœchari, &c.

Tedy tákim przyznániem nie vćießyłby Winowaycy: y niewybáwienie/ ále ráczey karánie by mu ziednał. Ták y tu Surazki ćießąc Ruś mowi/ Nammieyśie oto niefrásuyćie/ że to czáſem przećiw Kanonom SS. Oycow Páſche świećićie/ gdyż to ſię powiádá RZADKO tráfiá dla nierownego obchodu Słońcá y Mieśiącá y Minut y Secund nád godźiny zbywáiących/ (gdźie miał położyć niedoſtáiących/ á nie zbywáiących) y kładźie tu przyczynę y winę ná słońce y mieśiąc/ że nie ták Kurs swoy Niebieſki odpráwuie/ iáko iego Błędna Paſchalia vkázuie. Coś podobnego czyni Surazki onemu Oycowi/ ktorego Syn ná Nowy Mieśiącá trápiony bywał od czartá/ y iákoby Nowy Mieśiąc przyczyną był trápienia iego/ Zápráwdę nieſpußczayśię zacny Narodźie Ruſki/ ná te omylne poćieche Surazkiego/ ále radź oſobie/ y trzymayśię prawdźiwey drogi od SS. Oycow tobie zoſtáwioney. A wiedz żeć nie Rzadko, ále częſto przytráfiáło śię y tráfiáć ſię będźie (ieśli przy Stárym Błędnym Kálendárzu będźieß zoſtáwał) przećiw Kanonom SS. Oycow Páſche odpráwowáć.

Matth. 17.

Błąd nie tylko rzadko ále y raz popełniony godny nagany.

NIemogli dobrze Rzymiánie poprawić Kálendárzá bez Grekow / co ſie y ztąd vkázuie / że y pod czás Soboru Niceńſkiego zlecony był Dozor Páſchi Pátriarſze Alexándryiſkiemu/ czemuż tedy niewezwał Papież Pátriárchow Greckich do tey popráwy.

¶ Odpowiádám. Rozumieſz podobno zacny Národzie Ruſki / że ná ten czás gdy Kálendarz popráwiano in tali flore w tákiey ozdobie y wolności Græcia byłá / iáko zá onych pobożnych Ceſárzow / Konſtantina / Theodoziuſzá / Graciana / Iuſtiniana / Honoriuſzá / ꝛc. ꝛc.

Iże miałá onych Chryſoſtomow/Báziliuſzow/ Nazianzenow / Epiphániuſzow / Damaſcenow/ ꝛc. ꝛc. O ledwie pámiątká onych pobożnych Ceſárzow / y ludźi vczonych w Græciey byłá zoſtáłá / Bo iedno Máchomet pożarł / drugie ſię w Herezie obróćiło. A co ſię tycze iákoby Niewzywánia Pátriárchow do popráwy Kálendárzá / wzywał ich Papież / y bárzo wzywał / żeby ábo ſámi oſobámi ſwemi przybyli / ábo ludźi vczonych iesliby miedzy ſobą mieli / áby byli poſtáli. Ale oni ták dla Schiſmy ſwey / iáko też iuż y dla oppreſſiey Beſurmáńſkiey niechćieli y niemogli przybyć / gdyż iuż im wiecey ſzło o sie/ niż o Kálendarz. Ludźi też vczouych miedzy ſobą niemieli/ bo ſię iuż byli z Greciey do Włoſkich krájow ták dla Schiſmy / iáko y dla oppreſſiey Tureckiey przenieśli.

Obie-

ZE ná nãße Pásche Grecka Cudowne znáki pokázywáły ſie / w Syciliey wyſkepowáło źrzodło z ziemie. O czym Báróniuß. ¶ Tákże w Jeruzálem ogień z niebá do Grobu Bożego zſkepował.

¶ Odpowiádam. Że to iuż oboie dawno vſtáło dla grzechow y odßczepieńſtwá Græckiego: Vmyslnie ś. Pámięci Oćiec Smotrzyſki ieździł do Jeruzálem / y tráfił tám ná Wielkanoc / y ſłużył tám Lyturgią z Pátriárchą v Bożego grobu / á niebyło tego ogniá / y gdy otym ogniu z Cyrillem Pátriarchą Konſtantinopolſkim konferował. Powiedźiał Pátriárcha / iż gdyby to Cudo teráz v nas było / wßyſcyby Turcy dawno w Chryſtuſá vwierzyli.

A Pátriárcha Jerozolimſki / z ktorym ná ten czás Lyturgią odpráwował wiecey mu otym ogniu powiedźiał. Pátrz otym in Paraneſi Oycá Smotrzyſkiego folio 86. Ego nolo omnia detegere de illo igne artificiali, & ſuppoſititio.

OBIECTIO Stárokálendarz.

ZE wiecey Národow trzymáłá Stáry Kálendarz / niżli Nowy / iáko to Græci / Wołoßa / Ruś / Moſkwá / y niektorzy Heretícy w Niemieckich Miáſtách.

¶ Odpowiádam. Niewiem ieśli wiecey ábo mniey / ále to wiem że Włoſká wßytká ziemiá Hißpáńſka / Francußká / Ceſárſká / Polſká / Litewſká /

tewſka/ w Indyi ná nowym świećie/ wſzedzie no-
wy Kálendarz trzymáią. Jednák/ by y ták było/ że więcey Stárego Kálendárza násláduią/ niż nowego. Stáre to nowiny/ że więcey ludźi zá Błędámi śię vdáią / niż záprawdą. Bo że więcey Pogan Atheiſtow/ Turkow/ Tátárow/ Murzynow/ Zydow/ Heretikow/ Schiſmátikow/ niż Kátholikow. Ergo przy nich ma być prawda/ zła to conſequentia. Ták niegdy Argumentował on niezbożny Radbod Kśiąże Fryzyiſkie/ przećiw Wulphránowi Biſkupowi/ y powiedźiał one głupie słowa/ że ponieważ więcey w Piekle niż w Niebie Pánow Szláchty/ y Kśiążąt Fryzyiſkich przodkow moich/ wolę ia powiáda być w Piekle z Pánámi y z Kśiążęty/ niżli w Niebie z Vbogimi y proſtymi ludźmi.

OBIECTIO Stárokálendarzan.

WIele ich nietylko z poſpolſtwá/ y z Szláchty/ ále y z Duchowieńſtwá ná przyięćie Nowego Kálendárzá niepozwola.

¶ Odpowiádam. Może to być zrázu/ wſzákże ieſt ſpoſob w rzeczách/ gdy śię Ich Mśći Oycowie Epiſkopowie/ y Archiepiſkowie/ y Archimándritowie/ y Protopopowie/ y inſzy Duchowni/ z ſobą Synodaliter zniosą/ y Ich Mm. Panom Szláchćie/ y Pánom Mieſzczanom Przednieyſzych Miáſt te rzecz wielce być potrzebną

bną przełożą y vkáżą / że to nie iest odstąpienie od Wiáry / ábo nabożeństwá swego / ále tylko zgodą Duchowna Cierkiewna w Swięceniu świąt pospołu z Rzymiány. Tedy pewnie Mądrzeyszy y rozsądnieyszy snádnie / ná te święta zgode pozwolą. A Prośćieyszy mogą też zá nimi się vdáć. A iesli też drudzy y w przećiw będą się stáwić / tedy w tey rzeczy iść znimi permissiuè, gdyż y Rzymiánie do przyięćia Nowego Kálendárza nie zárazem się wszyscy skłonili / á drudzy y pomárli w swym vporze. Potym to sam czás vspokoił. Tożby y w Rusi było. Bo gdyby w Przednieyszych Miástách ná przykład w Litwie w Wilnie / á w Rusi we Lwowie / ná Wołyniu / w Ostrogu / Łucku. Ná Vkráinie / w Kiiowie Kálendarz przyięto / tedyby y drugie mnieysze Miástá zá nimi poszli. Pánowie też Kátholiccy Rzymiánie byliby powodem do tego w Máiętnośćiách swoich. Owo zgoła iest sposob w rzeczách / y Pan Bog sam pobłogosławiłby tey spráwie / ktora ná cześć y chwałę iego / y świętych iego działáby się.

OBIECTIO Stárokálendarzan.

Za przyięćiem Nowego Kálendárza / musieliby się pokłádáć wszytkie Księgi nasze / Swiatcy / y Páschália pomieszáć / y po odmieniáć.

¶ Odpowiádam. Że nic á nicby się niepomie-

mieszáło / ále też by Kśięgi y świątcy / y Páschá-lia / zostáły. Tylko wyrzućiwszy 10. dni z Kálendárza / álić záraz em Páschália według Kanonow SS. Oycow Pásche nam będźie vkázywáła. A niemogłoby to być w cześniey iáko owo po Bożym Národzeniu / gdy Ruś przez dwie Niedźiele Szrody y Piątku niewyimuiąc mięso ie / Tedy záraz em im przydáć ieszcze trzećiu Niedźiele Serkizice vvsieiednuią, á potym społ z Pány Rzymiány zapuśćić / ku Wielkieynocy / y z płáczącymi y poszczącymi płákáć y pośćić / y Páná Bogu zágrzechi swoie błagáć. A potym doczekáwszy wesołego dniá Zmártwychwstánia / społ z bráćią swoią Pány Rzymiány weseląc się triumphowáć / y ieden drugiego mile chwalebnemi Swięty pozdráwiáiąc / Pánu Bogu cześć y chwałe zá iego niezmierne dobrodźieystwá oddawáć. Co zdarz nam Pánie Jezu tego doczekáć.

OBIECTIO Częsta Stárokálendarzan.

Że y Rzymiánie choć to iáko mowićie popráwiony swoy Kálendarz máią / á przedcię częstokroć Pásche swoie to przed Zydámi / to społ z Zydámi iednegoż dniá / iáko to było w Roku 1622. odpráwuiu. Co iest przećiw Kanonom SS. Oycow. Ktorzy zákázáli / iáko przed Zydámi ták społ z Zydámi Páschi odpráwowáć / ále áż po Zydách. Otoż y my wolimy iáko nádaley od Zydowskiey się Páschi oddaláć / niżeli przed nimi / ábo społ znimi Pásche odpráwowáć.

¶ Odpo-

Odpowiedź.

NA ten częśćy od Stárokálendárzan Zárzut/ ták odpowiádam. Iż ieśliby sie kiedy przytráfiło Rzymiánom Pásche przed Zydámi/ ábo iáko oni mowią społ z Zydámi odpráwowáć. Tedyby to nie z Błędu Kálendárzá Rzymskiego pochodźiło/ ále z Błędu Zydowskiego położenia Przybyszą / że go nie w ten czás położą/ w ktoryby náleżáło położyć/ to iedna rátia.

Druga, Musiáłoby to być przed Porownániem dniá z nocą/ y przed pierwszą Pełnią pierwszego Miesiącá/ czego sie záwsze S. Kośćioł Rzymski strzegł y strzeże. Bo by to było przećiw Concilium Niceńskiemu/ y Kanonom Apostolskim/ y niedowiedźiećie tego ná Rzymián.

Trzećia, Podobnieysza Zydom Bogoubiycom z swoią Páschą Błądźić (ktorzy po zámordowániu Messiaszá łáski Bożey tszczymi/ y znáuk obnáżonemi zostáli. A niżeli dobrym Chrześciánom y Kátholikom.

Czvvarta, W tey mierze niepowinnismy/ áni ná Zydow/ áni ná tráwę/ źiele/ kwiátki (iáko Surazki każe/) áni ná źimno/ áni ná ciepło pátrząć. Ale tylko ná Kanony SS. Oycow. Dość mnie Kátholikowi ná tym/ że ia według náuki SS. Oycow Pásche odpráwuie.

Piąta, Powiádaćie/ że Rzymiáne czásem społ

z Zydámi iednegoż dniá Pásche świecą / iáko to mowićie w Roku 1622. Ná to gotowi Pánowie Rzymiánie odpowiedźieć / iáko ludźie w náukách Boſkich y ludzkich nád was vczeńſzi/ od ktorych y Ruś náuki bierze. A diſcipulus non poteſt eſſe ſupra Magiſtrum, w iednym Mieśćie Krákowſkim / Wileńſkim / Lwowſkim / Lubelſkim / Poznańſkim / powiem beſpiecznie / że w iednym Kláſztorze wielkim / więcey ludźi vczonych y Theologow / niżli we wſzytkiey Ruśi / Máthemátiká żadnego do tąd w Ruśi niemáſz/ á przedćie chcećie vczońſzym przymawiáć y błędy im przypiſywáć. Ale wracáiąc śię do ſwey rzeczy mowię y ſimpliciter tego niepozwalam/ áby Rzymiánie kiedy w ſámy dźień Pełnia Pásche ſwoie odpráwowáli / to ieſt / żeby w Niedźiele Pełnia przypadłá / á oni by ſpoł z Zydámi Pásche ſwoie odpráwowáli. Muśiáło przedćie ábo 10. ábo 7. ábo 6. godźin przed Niedźielą Pełnia vprzedźić gdyż Eccleſia minuta non curat. Alias muśiáłáby Cerkiew drugiey Pełni áż przez 4. Niedźieli czekáć / coby iuż było w drugim Mieśiącą świećić Pásche / á nie po pierwſzy Pełni. Wſzákże iesliby śię kiedy żyd przybłąkał z ſwoią Páſchą / do Páſchi Chrześćiáńſkiey / iáko Hultay iáki do goſpody iákiego zacnego gośćia / tedy mu on zacny gość / niebroni iákiego kątą w teyże goſpodźie. A iáko śię wyż

powie-

powiedźiáło / że podobniey Żydom / niż dobrym Kátholikom Błądźić.

Szosta, A co mowićie / że my wolimy co ná dáley z Páschą nászą od Żydow sie oddaláć.

¶ Odpuśćiemi Pánowie Stárokálendárzánie / nie do rzeczy mowićie / Bo virtus in medio consistit. Szczodrobliwość iest Cnotá. A extrema iey / skąpstwo / y rozrzutność / Pytam ia was teráz przed wszytkim świátem Kátholickim. Czemu wy teráz w tym Roku przyszłym 1641. ták dáleko odskoczyćie y oddálićiesie od Żydowskiey Páschi / áż w poł szosty Niedźiel / á od Rzymskiey áż w pięć Niedźiel. Poniewaz iuż y Porownánie dniá z nocą minie / y Pełnia pierwsza / y Żydowská / y Rzymská Páschá odpráwisie. (O czym iuż sie wyż przypomniało) Jesliśmi ná to directe y Catholice odpowiećie / tedy ia nie odmowie przy stronie wáżey zostáć / seruatis articulis fidei Catholicæ. Medium tenuere beati.

Siodma, Przymawiáią Stárokálendárzánie Rzymiánom w tym / iż gdy Żydowská Páschá będźie we Czwártek Rzymski Wielki / ábo w Piątek / ábo w Sobotę : á Rzymska záraz po Żydách w Niedźiele. Tedy powiádáią że to pospołu Lachowie z Żydámi świecą.

¶ Záprawdę tákie durne y głupie mniemánie / nie godnoby y odpowiedźi. Ktore Czwártek / Piątek / y Sobotę czyni / y Krzci Nie-

dźiełá. A Niedźiele Czwártkiem / Piatkiem / y Sobota / wżdyć y Lutrowie / y Kalwinowie / y drudzy Heretici choć zra mięso w Piatki. Przedćie Piatku Niedźielu nienáżywáia. Ktoż ćie náuczył głupi Rusinie táka confusia czynić w dniách od siebie rożnych y noca y dniem / y godźinámi dźielacych sie. Słußnáby záiste tákiemu Durniowi dáć Sensitiuum Barbara / po owych wezgłowiách ná ktorych siáda / żeby poczał y poznał / czy w Piatek / czy w Sobote / czy w Niedźiele go kiereßowáno / nam qui non percipit intellectu, percipiat sensu. To Mużyku Piatek / to go páknać / to Sobotá / togo skubnać. To Niedźiela / nieupiiaysie / w Piatek pość / Niedźiele święć / w Piatek Pan Chrystus ná Krzyżu ćierpiał / to ieden dźień / w Sobote w Grobie leżał / to drugi. W Niedźiele Zmártwychwstał / to trzeći dźień: á nie ieden z Piatkiem / y z Sobota. Może tedy Chrześćiánin Pásche swoie záraz po Zydách / choćby y w Sobote wielka Páschá ich przypádła Celebrowáć / bo to nie będźie pospołu iednegoż dniá z Zydámi celebrowáć: gdyż y ná ten czás / gdy Zbáwićiel náß zá nas ná krzyżu w Piatek ćierpiał / y w Sobote w grobie leżał / á w Niedźiele Zmártwychwstał / właśnie ták Páschá Zydowská / y Chrześćiáńská odpráwłá sie / iáko teráz przypádla w Roku 1640.

Nie owßytkiey to sie Rußi ma rozumieć. Bo vnici ták nierozumieiu, y Disunisi niewyscy, tylko prostßi y głupßi. Ktorych záwße więcey stultorũ plena omnia.

Chko-

AIż Ruś owá Prosta po Wśiách / y Miásteczkách zwykłá Kálendarz Wiáru nazywáć.

¶ Bo mowit Hryc do Iwana. Cy pamiataieß Iwane / koli sie Wira rozluczyla. A Iwan Hrycowi odpowiadaiuczy mowit: Pomiataiu horazd / bom w tum Roku / (vcriwßy Boha / y Piatnonku swiatuiu / y sonce prawednoie) z swoieiu Kutinoiu sie ozeniw.

Táká to prostotá v Ruśi grubey / że vnich y małżeństwo iákoby coś sromotnego zdá się być. Przeto stey prostoty / y grubiáństwá powinniby ich Popi odwodźić / y náuczyć / że Kálendarz nie iest to Artikuł Wiáry. Lecz drudzy y Popi / tákże otym rozumieiu / iáko y chłopi. Bo iáko chłopi mowią;

Iákoby coś sromotnego miał powiedźieć.

¶ Bohday wtuy Wiri vmereti / w ktotruy sie czołowiek vrodiw. Ták y Popi głupi. Bohdey mowit w Błahoczestii swiatom / to iest w Schismie y żywot skończyti. Neday nam BOże Vnii doczekati. Derżitesia mowit dicki swiatoho Błahoczestiia.

To iest trzymayćie się Herezyi / y odßczepieństwá / będźiećie pewnie ná bankiećie v Lucipera.

OBIECTIO Stárokálendárzan.

A Czemuż y wy Vnici Stáry Kálendarz znami trzymaćie. Bo ponieważ Nowy lepßy / á czemuż się zá nim niendaćie / ále tylko nam przymawiąćie. A sámi tenże známi trzymaćie.

 Od-

Odpowiedź.

Byśćie wiedzieli / iáko to nas bárzo boli /
Stáry Kalendarz Błedny trzymác wam ku woli.
Wszákże mniey ten wykracza / co czyni z niecheći /
Niż ten / co z vporu nie w swey czás Pásche świećći.
A iáko Mátká z Synem Chorym postępuie /
Choć iey po lekárstwie nie / przedćie go kosztuie.
Ták y my musimy do czásu trzymáć z wámi
Swięta; z nim sie zgodźićie w większych rzeczách z námi.
Co zdarz Pánie Iezu zá dni nászych oglądáć /
Z Błedow y Disuniey tandem sie wyplątáć.

Iákim sposobem Kálendarz Poprá- wiono y Kiedy.

MOwią Philosophi / że kożdy Błąd spoczątku bywa máły / ále gdy przez długi czás / trwa / vrośnie wielki / iáko y Herezie z czásem rostą / y mnożą się / si principijs non obstabitur. Ták y Błąd w Kálendárzą od czásu Soboru Niceń- skiego / áż do Roku 1582. rośł / y ták vrośł / áż w 10. dni daley / y owszemby Naywyższey w Cerkwi Chrystusowey Pásterz Grzegorz XIII. Papież czułośćią swoią Pásterską y stáraniem te- mu był niezábieżał / tedy by był y w kilkanaśćie dni vrośł. Przeto ten Oćiec S. záwezwániem ze wszytkich nayprzednieyszych ze wszytkie° świá- tá Akádemiey / y Kollegiow / y Klasztorow Má- thematikow / Astronomow / Theologow / prze- łożył y zlećił im te spráwe / áby oni według So- boru

boru Niceńskiego znáiący się ná Biegách niebieskich / z Nowu Kálendarz w swoie klube wpráwili / siedzieli tedy one vczeni ludzie ná Korrekciey tego Kálendárza Lat 10. y doszli tego przez náukę swoię Máthemáticku / że ináczey Kálendarz w swoie klube niemogł być wpráwiony/áż zawyrzuceniem zniego 10. dni / znowa w teżryże y klube iáko go byli SS. Oycowie ná Soborze Niceńskim postánowili / w práwiony iest. Támże nákazáno / áby káżdy Rok Czwártosetny bywał Bisextus, to iest Przestępny. W ktorymby Miesiąc Luty miał dni 29. O czym szyrzey znáydziesz w Bibliey Wuykowey Polskiey Soc: IESV, w Przedmowie do Czytelnika w znáku szostym.

Tákże w teyże Bibliey w Drugich Księgách Moyzeszowych cap: 12. obszernie znáydziesz o tey Máteryi / w Tlumaczeniu ná wiersz 5. y 11. y 18. y że nie ná iednym Concilium Niceńskim / ále y ná Antiocheńskim / y Chalcedońskim / á pierwey Apostolskim/ Can: 8. O Pásce tráktowáno/iáko o tey rzeczy/ ktora iest Mobilis, Mobile enim est Festum Pascha , iáko y Ascensio y Pentecostis &c. Nie ták iáko swięto BOżego Národzenia záwsze 25. Decemb. Zwiástowánia Martij 25. ꝛc.

O B-

OBSERVATIO.

Nierozumiey tedy zacny Národźie Ruſki/ żeby to Grzegorz XIII. Papież zniosł Stáry Kálendarz / á Nowy iákiś / postánowił. Ale ták rozumiey / że tenże Stáry Kálendarz / ktory był od Oycow SS. ná Soborze Niceńſkim postánowiony / á że z kluby ſwey był wypadł / znowu w tęż klubę ieſt wpráwiony. Gdyż nie ták to ſię ma rozumieć Popráwa Kálendárza / iáko gdy Szwiec boty / Kráwiec ſuknie / Kuſznierz kożuch / Kowal siekire popráwuią / tedy łaty iákie kłádą / ábo Suknie vrzynáią. Ale właſnie ták ſię może rozumieć / Jáko gdy kto rękę ábo nogę wiwinie / że mu z ſtáwu ſwego wypadnie. Tedy Cerulik ábo Doktor chcąc one Rękę ábo Nogę znowu w ſtaw ſwoy wpráwić / náćiąga oney Ręki ábo nogi. Otoż y Kálendarz / iż był z ſtáwu ſwego wypadł / znowu tenże á nie inſzy w ſwoy ſtaw / ábo termin wprowádzony ieſt. Przydáie y to / iż y ná potym / ieśliby poſtrzeżono / żeby z kluby ſwey vſtępował / tedy znowu w tęż go klubę powinno náćiągáć y wpráwiáć. Bo iákoś ſłyſzał / że Res eſt variabilis. Potrzebá pilnego oká ná Æquinoctium Plenilunium Primi menſis, Primam Dominicam poſt Plenilunium.

Iáko popráwę Kálendárza rozumieć.

Simile.

PER-

PERSVASIA RVSI DO PRZYięćia Novvego Kálendárza.

Chćiey tedy zacny Narodźie Ruski / widząc ták Jawny Błąd w twoim Stárym niepopráwionym Kálendárzu / mieć się do Przyięćia tegoż Stárego / ále iuż popráwionego Kálendárza/ktory y od Heretikow w Páństwie nászym przyięty iest. A nie ogłąday się ná Græków/Wołoszu / Bołgáry / Moskwe ꝛc. gdźie wielkie ćiemnośći ignoranticy pánuią. Ktorzy ieśli in essentialibus fidei Błądzą / á nuż niemáią Błądźić in accidentalibus. A co wiedźieć / mogł to Pan Bog zdárzyć / że záprzyięćiem od ćiebie Nowego Kálendárza / mogliby się zá tobą y támte narody vdáć / gdyż Magis principale trahit ad se minus principale. Tyś Narod wolny / y w náukách nád támte Narody biegleyszy / Græcia / y Bolgária / y Wołoszá pod iárzmem Besurmiáńskim ieczác / nie tylko o tobie / ále y o sobie niemoże iuż rádźić. Moskwá też choć pod Carem Chrześćiáninem / ále Sámowłádcą y Tyránem siedźi / náuki ten nápytay. A tákże iák w Turcech o wierze nie disputuy / boć mieczem gębę záćkáią / támte Narody by czásem y chćieli o zgodźie z Kátholikámi myślić. Tedy Turczyn wiedząc / że Páństwo iego niezgodą Chrześćiáńską stoi / niedopuśći Grækom y słowá mowić o zgodźie z Kátholikámi. Ale ty szczęśliwy Narodźie Ruski y

Polski / vrodziwszy się w Złotey wolności / możesz osobie rádzić / y co iest według duszey ciáłá lepszego sobie obieráć. A iż by to rzecz tobie wielce pożyteczna y vćieszna byłá / y według Dusze / y według ćiáłá / w iedney Oyczyznie żyiąc / iednostaynie y w ieden czás swiętá odpráwuiąc / Páná Bogá chwalić.

Pożytki z Przyięćia Nowego Kálendárza.

Y niepożytki z nieprzyięćia.

WIelká to poćiechá twoiá będźie Cny Národźie Ruski / gdy pospołu swiętá Boże / y swiętych iego z Kátholikámi Rzymiány swięcąc / iuż nie będźiesz gwałcił swiąt / áni swey Cerkwi / áni Kośćiołá Rzymskiego. Do tego / bez rostárgnienia myśli twey nabożeństwo swoie będźiesz odpráwowáł / nie ták iák teráz / ćiáłem stoisz w Cerkwi / á mysl twoiá biegá po Rátuszách / Grodách / Querelách / Ziemstwách / Trybunałách / Seymách / po komorách krámnych &c. Z Przyięćia nowego Kálendárza / vydźiesz owych trudnośći / ktore bywáią w pożyćiu Małżeńskim Rzymiánina z Ruską / Ruski z Rzymiáninem / w odpráwowániu drog / ná Sądy / Trybunáły / Seymy / ná wesela / pogrzeby. Tákże w chowániu

Zápráwdę, trudnośći to wielkie ná Stárokálendárzan.

wániu sług/ czeládki rozney Religiey/ w gotowániu im inszey Kuchnie / &c. &c. Owo zgoła iedne vćieche/ y w domu/ y w Cerkwi/ y w Kośćiele/ y w drogách będźiesz miał z przyięćia Nowego Kálendárza. A z trzymánia się Stárego vtrápienie tylko duchá/ y wstyd nie iáki / y popádnienia szkod niemało. Zeć Pánie Szláchćicu Ruski/ niedopuszczą twego świętá święćić / ále musisz do Sądu iácháć/ sprawowáć się/ Niepoydźieć Legałe świętá twego. A ty Pánie Kupcze/ musisz poniewoli święto Rzymskie święćić/ á Czeládká prożnuie/ á ty musisz ią kármić/ poić/ przyodźiewáć/ płáćić/ á to wszytko vbywá/ nieprzybywá do Mieszká twego. Sam tedy zmiłuy się nád sobą Cny Národźie Ruski / á z rzućiwszy ten niepotrzebny y tobie szkodliwy ćiężar z kárkow swoich Kálendárza Stárego / (iákoby Zakon obrzezánia Zydowskiego) miey się do Przyięćia Nowego Kálendárza / gdyż to bárzo nie grzeczy / że v iednego bedźie Christos Woskres, á v drugiego áż záNiedźiel 5. będźie Woistinu Woskres , y przyiaćiel twoy Rzymiánin / weseląc się będźie skákał / á ty nád śledźiem / y Zurem siedząc/ będźiesz się trápił / &c. Przydáie y to / że w tym rozerwániu y rożnośći Kálendárza / żadne się święto nic święći / bo ábo Pánowi Kátholikowi / Rus poddáni w iego święto robią / nád ktoremi bywa vrzędnik Lach/ álbo

 też

też drugi Pan / záchowuiąc swoie swięto / każe sobie Rusi robić w Jch swięto / co oboie nie bez skrupułu / y nie iákiego grzechu.

¶ Co ieśliby Pánowie Disunići (quod absit) przy inszych Błędách swoich / y tego w Kálendárzu vstąpić niechćieli. Tedy my Vnići / ktorzyśmy się in essentialibus fidei z Kośćiołem S. Rzymskim zgodźili / w tey Accidentalney rzeczy w Kálendárzu zgodźmy / gdyż to bárzo niegrzeczy. Że przy Kátholickiey nászey wierze / nie po Kátholicku z Kátholikámi / ále po Schismátická z Schismátikámi Pásche / y drugie swiętá obchodźimy / y dla sámego Kálendárza iesteśmy w nie iákiey suspiciey v Pánow Rzymian / żeśmy niedoskonáłymi Vnitámi y Kátholikámi. Y by to byli zrázu oddáiąc posłuszeństwo Oycu S. Stárszi nászy vczynili / żeby y Kálendarz byli przyięli / tedyby teráz przy nas Vnitách wszytká Szláchtá Ruská byłá zostáłá. A teráz dla sámego Kálendárza / wiele ich nie tylko z Szláchty / ále y z mieyskiego stanu od nabożeństwá nászego do Rzymskiego odeszło / y odchodźić będźie. Bo kto go zástáwi przy Błędnym Kálendárzu zostáwáć ? y tákie szkody / y vtráty ponosić ? Y owszem moiá ráda Jch M M. Pánom Szláchćie / ktorym przyidźie ná Trybunáły / y ná insze Sądy y drogi iácháć. Tákże Pánom Kupcom / ktorym trudno bez swoiey szkody oboyego Kośćiołá

śćiołá Swiat odpráwowáć. Tákże Pánom Studentom w Akádemiách / y Kollegiách ſtu⸗duiącym / tego Roku 1641. poſpołu z Rzymiá⸗ny ku Wielkieynocy zápuśćić / á ſpowiedź y przy⸗ięćie Naświętßego Sákrámentu w Cerkwi od⸗práwiwßy / ſpoł też z Rzymiány Páſche odprá⸗wowáć / y odhowić ſię / nic ſię nie oglądáiąc ná gdakánie Stárokálendárzan Błędliwych. Pi⸗ſaliſmy o tym y do Rzymu do Jego Mći Oycá Metropolity náßego / żeby to Oycu Swiętemu przełożył. A wiemy / że Oćiec S. nie tylko chętnie ná to pozwoli / ále y ćießyć ſię ztego bę⸗dźie / że my Owieczki Páſterſtwá iego iedno⸗ſtaynie y zgodnie Swiętá Boże / y świętych ie⸗go obchodząc / Páná Bogá będźiemy chwalić / gdyż to nie ieſt mutatio Ritus odmiána Nábo⸗żeńſtwá Greckiego w Rzymſkie / ále tylko opu⸗ßczenie Błędu Jáwnego w Stárym Kálendá⸗rzu.

¶ Przy Konkluziey przydáie y to. Jż ieśliby Pánowie Diſunići / y ktorzy kolwiek obrońcy Stárego Kálendárzá chćieli znáni / ábo z Pá⸗ny Rzymiány o Kálendárzu diſputowáć / tedy my Vnići chętnie ná to pozwalámy. Tylko ſobie czás y mieyſce náznaczmy. A niemogłoby być w cześniey iáko w Wárßáwie pod czás Seymu przy bytnośći Jch MM. PP. Poſłow / y Jch MM. PP. Senatorow / odpráwiło by ſię to

 w dźień

w dzień iáko święty / ábo w Lublinie pod czás Trybunáłu. A nie tylko o Kálendárzu / ále y o inszych roznicách nászych rozmowilibyśmy z sobą in Charitate, niechby iuż Ruska niezgoda więcey Turbacy / y hałásow ná Seymách nieczyniłá.

Zdarz to Pánie BOże ktory wszytko możesz / áby nász wszytek Narod Ruski / nietylko w Kálendárzu / ále y we wszytkich Artikułách do Wiáry y Zbáwienia nászego náleżących / z Kościolem S. Rzymskim zgodziwszy się / Páná Bogá iednostáynie y zgodnie z vciechą swoią Duszną y cielesną chwalił. Amen. Zdarz to Pánie Jezu zádni nászych. Iterum atq; iterum, Amen.

NB. Schism: PRZYDATEK.

A Jeśli zmowi Schismátik / mamli Nowy Kálendarz przyiąć / woleż y Rzymską wiáre przyiąć. Odpowiádam bárzo dobrze / bo z Rzymską Wiárą przy dobrych vczynkách będziesz w Niebie / á z Schismáticką v Diabła w Piekle.

Drudzy zás Schismáticy z desperáciey mowią / Wole być Zborowym / niżli Vnitem ábo Rzymiáninem.

Nowszem máßli iednym koniem do piekłá iácháć / wolisz dwiema / bo prędzey cie záwiozu.

¶ Przestroga, Jeślibyś dla wzgárdy Vniey do Rzymskiego nabożeństwá przeszedł / tedyć to nic niepomoże / gdyż Vnia toż wierzy / co Kościoł Rzymski / & è contra.

DO CZYTELNIKA

Nabożeństwá Ruskiego.

ROzumiem łáskáwy Czytelniku / że wiele ich przećiw temu skriptowi memu mogą się odezwáć / mowiąc ; że ty niebędąc Professem náuki Máthematickiey / ważyłeś się przećiw Kalendárzowi Stáremu pisáć / y Błędy wnim vkázywáć / czego przed tym vczeńszy nád ćię Vnici nieczynili. Ale ná to ták odpowiádam że y przedemną ludźie zácni otym pisáli. Iest otym Rozmowá Brześćiánina z Brátczykiem po Rusku Drukowána / są y insze skripta otym ; iednák ták rzetelnego wydánia z Responsámi ná Obiectiæ Stárokálendárzan niewidźiałem. Do tego / rozmáwiałem ią często / y przed tym o tey Máteriey priuatim y publicè zrożnemi osobámi / Duchownemi y Swietskimi / y pisywałem otym Błędźie w Kalendárzu do rożnych y przednieyszych osob / mianowićie w Roku 1637. pisałem otym ná Seym / do Iego Mći Páná Adámá Kisielá / ná ten czás Podkomorzego / á teraz Kasztelaná Czernihowskiego. Ktore to pisánie moie vkázywał Iego Mć Stárszym Duchownym w Disunii będącym / y prosił aby mi ná to odpisáli / ále y dotąd żaden nieodpisał. A iż vnicuique mandatum est de proximo suo. Záczym com przed tym słownie y priuatim mawiał y pisał / teraz wydániem ná świát z tymże się odzywam / á Bog świádkiem sumnienia mego / że nie inszym intentem, tylko ábym Miłemu Narodowi memu

Błąd

Blad Jawny w Stárym Kálendárzu vkazawßy/ pobudził go do Przyięcia Nowego/ według Soboru Niceńſkiego popráwionego. A ponieważ ſam nie ieſtem Profeſſem náuki Máthemátickiey/ dlategoż cum cenſura vczonych Máthemátików/ y Theologow/ ten ſkript moy wydáię/ ktory lubo wdzięcznie/ abo niewdzięcznie od ciebie przyięty będzie.
Ja Pánu Bogu intent moy poleciwßy/ tę prácę moię iemu ofiáruię. Vale. A ieśli co rzetelnieyßego wydaß/ vczeńßy nád cię y mnie będą vważáć.